

Op Stapel 2017-02

17 februari 2017

In de rubriek Op Stapel geven de collega's van de afdeling Onderwijsorganisatie en -personeel kort toelichting bij ontwerpregelgeving die eerstdaags wordt behandeld in het Vlaams Parlement (decreten) of door de Vlaamse Regering wordt goedgekeurd (besluiten).

De toelichting geeft de stand van zaken weer bij het afsluiten van de onderhandelingen in Sectorcomité X. Definitief uitsluitsel kan uiteraard alleen de tekst geven die in het Belgisch Staatsblad wordt gepubliceerd.

Voor bijkomende inlichtingen kunt u terecht bij:
GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap
Onderwijsorganisatie en -personeel
Guido Liessens
guido.liessens@g-o.be

Jan Brewée
jan.brewee@g-o.be

U kunt er ook terecht met uw commentaar, opmerkingen, bedenkingen en suggesties bij de toelichting.

In deze aflevering:

- **Onderwijsdecreet XXVII**

Voorontwerp van decreet betreffende het onderwijs – XXVII

We geven kort toelichting bij de belangrijkste bepalingen. Tenzij anders vermeld, gaan de wijzigingen in op 1 september 2017.

BASISONDERWIJS:

Het begrip *individueel aangepast curriculum* leidde tot nogal wat discussies. Het wordt nu gedefinieerd:

“Het *individueel aangepast curriculum* is een curriculum in het gewoon lager onderwijs met leerdoelen op maat van de leerling-met-een-verslag-voor-toegang-tot-het-buitengewoon-onderwijs. De leerdoelen worden gekozen door de klassenraad in afstemming met de ouders (waar mogelijk, de leerling), de CLB-medewerker en, desgevallend, externe ondersteuners. Ze gaan uit van de ontwikkelingsdoelen en de leerdoelen voor het bereiken van de eindtermen. Het *individueel aangepast curriculum* kan, mocht dat nodig zijn, ook gebaseerd worden op de ontwikkelingsdoelen van het buitengewoon onderwijs. Het wordt aangepast in het licht van de studievoortgang van de leerling. De leerdoelen moeten worden **nagestreefd**. Ze hebben de maximale ontplooiing van de leerling en een zo volwaardig mogelijke participatie aan het klas- en schoolgebeuren op het oog.”

In principe krijgt een leerling die een *individueel aangepast curriculum* volgt, niet het getuigschrift basisonderwijs. Dat kan toch, als de onderwijsinspectie oordeelt dat de leerdoelen van het *individueel aangepast curriculum* gelijkwaardig zijn aan die van het gewoon lager onderwijs.

Op het **einde van het gewoon lager onderwijs** moet de school van elke leerling een **gevalideerde toets** afnemen. Dat gebeurt voor het eerst in juni 2018, voor ten minste twee leergebieden. Vanaf het schooljaar 2018-19 gebeurt het voor ten minste drie leergebieden. De resultaten moeten de school informatie verschaffen in het kader van haar interne kwaliteitszorg (de inspectie zal bij haar schooldoorlichtingen het gebruik van gevalideerde toetsen controleren), maar ze kunnen ook ‘*een*’ element zijn voor de klassenraad bij de beoordeling of een leerling het getuigschrift basisonderwijs krijgt. De overheid zal gevalideerd toetsmateriaal ter beschikking stellen.

Tot nog toe konden leerlingen die op 31 december van het schooljaar nog geen zeven jaar zijn geworden, alleen rechtstreeks (zonder toelating van de klassenraad) instromen in het lager onderwijs, als ze het schooljaar voordien minstens 220 halve dagen **in het kleuteronderwijs aanwezig** waren geweest. Dat wordt vanaf het schooljaar 2018-19 opgetrokken naar **250** halve dagen.

Als een leerling met een verslag zich aanmeldt voor inschrijving in het gewoon basisonderwijs, moet het overleg met de klassenraad, de ouders en het CLB over de redelijkheid van aanpassingen – ook bij inschrijvingen voor het daaropvolgende schooljaar – **binnen een redelijke termijn** (versta: zo snel mogelijk) na de inschrijving worden georganiseerd. De beslissing over de redelijkheid van de aanpassingen en (dus) over het kunnen volgen van een gemeenschappelijk of individueel aangepast curriculum, moet in principe dan ook kunnen worden genomen vóór de start van de lesbijwoning – in ieder geval uiterlijk 60 kalenderdagen na de effectieve start van de lesbijwoning.

*De huidige regelgeving¹ bepaalt dat het leergebied Frans **verplicht** is in het vijfde en zesde jaar van het gewoon lager onderwijs. In scholen in Brussel **kán** het vanaf het eerste jaar; buiten Brussel vanaf het derde, op voorwaarde dat de leerlingen het Nederlands voldoende beheersen. Taalinitiatie in het Frans, Duits en/of Engels kan dan weer in het hele gewoon kleuter- en lager onderwijs, maar áls er taalinitiatie wordt gegeven, moet het wel eerst in het Frans zijn.*

Frans, maar ook Engels en Duits, kunnen voortaan ook vanaf het derde jaar gewoon lager onderwijs facultatief worden aangeboden, op voorwaarde dat de leerlingen het Nederlands voldoende beheersen.

Als er **taalinitiatie** wordt gegeven, hoeft het niet langer eerst taalinitiatie Frans te zijn.

Het is de raad van bestuur van de scholengroep die over het facultatieve aanbod en de taalinitiatie beslist, na consultatie van de participatieorganen en binnen de bestaande inzetbaarheid van het personeel in het gewoon lager onderwijs. Nieuw personeel dat zou worden aangetrokken om Engels of Duits te geven, moet voldoen aan de bekwaamheidsbewijzen die gelden voor het onderwijzend personeel van het lager onderwijs. De onderwijsinspectie waakt over de kwaliteit van het taalaanbod.

*Leerlingen die het **getuigschrift basisonderwijs** niet krijgen, hebben nú recht op een schriftelijke motivering met inbegrip van bijzondere aandachtspunten voor de verdere schoolloopbaan en een verklaring met de vermelding van het aantal leerjaren en het soort lager onderwijs dat gevolgd werd.*

Dat wordt vervangen door een nieuw getuigschrift, dat aangeeft welke doelen de leerling wél heeft gehaald. De concrete modaliteiten worden nog in een regeringsbesluit uitgewerkt. In de toelatingsvoorwaarden voor het secundair onderwijs zal worden opgenomen dat het *getuigschrift basisonderwijs* toegang geeft tot 1A, het *getuigschrift van bereikte doelen* tot 1B.

¹ De maatregel is niet van toepassing op de paar Vlaamse scholen met Frans als onderwijstaal, waar het vreemdetalenonderwijs geregeld wordt door de wet van 1963.

Scholen voor **buitengewoon basisonderwijs** die herstructureren, moeten gedurende één jaar (het jaar van herstructurering) de rationalisatienorm halen op de eerste schooldag van oktober. Dat gold tot nog toe niet voor scholen die een vrije-keuzetype oprichtten: die moesten de rationalisatienorm twee jaar lang op de eerste schooldag van oktober halen.

Ook daar wordt het tellen op de eerste schooldag van oktober nu beperkt tot één jaar (het jaar van oprichting).

De lopende driejarige **GOK-cyclus** in het buitengewoon basisonderwijs zou normaal eindigen met het schooljaar 2016-17.

Er start in 2017-18 geen nieuwe cyclus, maar de lopende wordt met één schooljaar verlengd: elke school krijgt ook in 2017-18 de bijkomende lestijden die ze in 2016-17 kreeg (wegens de impact van het M-decreet zou een aantal scholen dat nu GOK-middelen krijgt (type 1, type basisaanbod, type 3), de norm (concentratiegraad van 40%) niet meer halen).

SECUNDAIR ONDERWIJS:

Het begrip **individueel aangepast curriculum** leidde tot nogal wat discussies. Het wordt nu gedefinieerd (**zowel voor het voltijds secundair onderwijs als voor het DBSO**):

“Het *individueel aangepast curriculum* is een curriculum in het gewoon secundair onderwijs met leerdoelen op maat van de leerling-met-een-verslag-voor-toegang-tot-het-buitengewoon-onderwijs. De leerdoelen worden gekozen door de klassenraad in afstemming met de ouders (waar mogelijk, de leerling), de CLB-medewerker en, desgevallend, externe ondersteuners. Ze gaan uit van:

- (in het voltijds secundair onderwijs) het geheel van de leerdoelen van de betrokken opleiding;
- (in het deeltijds beroepssecundair onderwijs) de leerdoelen die de doelen (in voorkomend geval de eindtermen) van de algemene vorming en de doelen van de beroepsgerichte vorming (zoals reglementair vastgelegd) beogen.

Het *individueel aangepast curriculum* kan, mocht dat nodig zijn, ook gebaseerd worden op de ontwikkelingsdoelen van het buitengewoon onderwijs of op de opleidingsprofielen van opleidingsvorm 3. Het wordt aangepast in het licht van de studievoortgang van de leerling. De leerdoelen moeten worden nagestreefd. Ze hebben de maximale ontplooiing van de leerling en een zo volwaardig mogelijke participatie aan het klas- en schoolgebeuren op het oog. Het curriculum beoogt daarnaast:

- de participatie aan de maatschappij, eventueel in een omgeving met ondersteuning;
- of de arbeidsdeelname in een omgeving met ondersteuning;
- of de tewerkstelling in een werkomgeving met ondersteuning;
- of de tewerkstelling in het gewone arbeidsmilieu;
- of verdere studies.”

In principe krijgt een leerling met een *individueel aangepast curriculum* geen regulier studiebewijs (eventueel wel een attest van verworven bekwaamheden, c. q. (DBSO) competenties). Dat kan toch, als de onderwijsinspectie oordeelt dat de leerdoelen van het *individueel aangepast curriculum* gelijkwaardig zijn aan:

- (in het voltijds secundair onderwijs) de leerplandoelen van het overeenkomstige structuuronderdeel;
- (in het deeltijds beroepssecundair onderwijs) de doelen (in voorkomend geval de eindtermen) van de algemene vorming en de doelen van de beroepsgerichte vorming (zoals reglementair vastgelegd) in het overeenkomstige structuuronderdeel.

Dat geldt (overigens) ook al voor de studiebekrachtiging op het einde van dit schooljaar.

*Een school voor voltijds gewoon secundair onderwijs die gebruik maakt van **minimumpakketten**, mag in een structuuronderdeel van de betrokken graad of onderwijsvorm geen leerling weigeren wegens capaciteit of volzetverklaring. Het schoolbestuur moest sedert dit schooljaar ook op erewoord verklaren dat ze dat niet dééd.*

Het verbod stond tot nog toe enkel in een besluit. Het wordt nu decretaal verankerd. De verklaring op erewoord vervalt.

Als een leerling met een verslag voor toegang tot het buitengewoon onderwijs zich aanmeldt voor inschrijving in een school voor gewoon secundair onderwijs, moet het overleg met de klassenraad, de ouders en het CLB over de redelijkheid van aanpassingen – ook bij inschrijvingen voor het daaropvolgende schooljaar – **binnen een redelijke termijn** (versta: zo snel mogelijk) na de inschrijving worden georganiseerd. De **beslissing over de redelijkheid van de aanpassingen** en (dus) over het kunnen volgen van een gemeenschappelijk of individueel aangepast curriculum, moet in principe dan ook kunnen worden genomen vóór de start van de lesbijwoning – in ieder geval uiterlijk 60 kalenderdagen na de start van de effectieve lesbijwoning.

Tot nog toe kon een nieuwe school onder meer ontstaan door afsplitsing van structuuronderdelen (een eerste graad en/of een of meer studiegebieden) van een school die door fusie was ontstaan. Na de splitsing moeten beide nieuwe entiteiten de rationalisatienorm (100%) halen.

Zo'n **voordelige splitsing** kan voortaan enkel nog na een vrijwillige fusie, als ieder van de fuserende scholen dus de rationalisatienorm haalt.

Overheveling (van de eerste graad of van een studiegebied) kan niet langer naar een school die moet fuseren of afbouwen omdat ze de rationalisatienorm niet haalt. Het zou dus wél nog kunnen in het gedoogjaar.

Beide maatregelen moeten het omzeilen tegengaan van dreigende rationalisaties.

*Naast de vrij-programmeerbare structuuronderdelen (met name STEM-georiënteerde structuuronderdelen) kunnen niet-programmeerbare structuuronderdelen toch worden geprogrammeerd, als ze (in de school of een andere school van de scholengemeenschap) worden **ingeruild tegen een ander structuuronderdeel**.*

Het structuuronderdeel waarmee wordt geruild mag dan wel niet het onthaaljaar voor anderstalige nieuwkomers zijn, en voortaan² ook geen vrij-programmeerbaar structuuronderdeel.

De oprichting van een nieuwe school veronderstelt tot nog toe de geleidelijke uitbouw, leerjaar na leerjaar en zonder onderbreking (te beginnen bij het eerste leerjaar van de eerste graad). (De verplichting bestond niet voor programmaties in een bestaande school.)

De verplicht **progressieve jaar-na-jaar-uitbouw** wordt verlaten. Het kan ook om een aantal leerjaren tegelijk gaan. De uitbouw moet wel gebeuren tijdens aaneensluitende schooljaren.

Omdat de oprichting van een school de oprichting van een of meer structuuronderdelen veronderstelt, moeten niet alleen de programmatienormen voor de school, maar ook die voor de betrokken structuuronderdelen worden gehaald. De Vlaamse Regering had machtiging aan programmaties in de tweede en derde graad de voorwaarde te koppelen dat die moeten aansluiten op een reeds bestaand aanbod – wat de regering ook heeft gedaan. Een totaal nieuwe school kan daar bij de oprichting of de uitbouw na de eerste graad nochtans niet aan voldoen.

De regering krijgt daarom nu een bijkomende machtiging om, op individuele basis, van die voorwaarde af te wijken voor een nieuwe school waarvan de oprichting niet het gevolg is van de herstructurering van bestaande scholen.

*De lopende driejarige **GOK-cyclus** in het voltijds gewoon secundair onderwijs zou normaal eindigen met het schooljaar 2016-17.*

Er start in 2017-18 geen nieuwe cyclus, maar de lopende wordt met één schooljaar verlengd: elke school krijgt ook in 2017-18 de extra uren-leraar die ze in 2016-17 kreeg. Vanaf het schooljaar 2018-19 zou de modernisering van het voltijds gewoon secundair onderwijs progressief worden ingevoerd. Dat zal gepaard een nieuw comprehensief financieringsmodel voor de omkadering.

² Voortaan: sc. voor inruiloperatie die moeten ingaan ten vroegste op 1 september 2018. De inruiloperaties die moeten ingaan op 1 september 2017 en die nu volop in voorbereiding zijn, blijven buiten schot.

*De lopende driejarige **GOK-cyclus** in het buitengewoon secundair onderwijs zou normaal eindigen met het schooljaar 2016-17.*

Er start in 2017-18 geen nieuwe cyclus, maar de lopende wordt met één schooljaar verlengd: elke school krijgt ook in 2017-18 de extra uren-leraar/puntenwaarde die ze in 2016-17 kreeg (wegens de impact van het M-decreet zou een aantal scholen dat nu GOK-middelen krijgt (type 1, type basisaanbod, type 3), de norm (concentratiegraad van 40%) niet meer halen).

*De klassenraad kan (als zij daarvoor een schriftelijke verlengingsaanvraag krijgt) een leerling in **opleidingsvorm 1 of opleidingsvorm 2** ook **na het schooljaar waarin hij 21 wordt**, telkens voor één jaar verder in het buitengewoon onderwijs toelaten om hem een attest te laten behalen. Daarbij moest tot nog toe voorrang worden gegeven aan leerlingen met een eerste verlenging boven leerlingen met een tweede (of volgende) verlenging, aan leerlingen met een tweede op leerlingen met een derde...*

Dat verandert nu. De klassenraad hoeft niet op aanvragen in te gaan (als hij dat nooit doet, moet het in het schoolreglement worden opgenomen). Gaat de klassenraad wél op aanvragen in, dan moet hij daarbij voorrang geven aan een aanvraag voor een eerste verlenging boven een aanvraag voor een tweede en aan een aanvraag voor een tweede boven een aanvraag voor een derde... tenzij (wat dus ook kan) hij voorrang geeft aan leerlingen met een context die meer ondersteuning noodzaakt.

Er is hoe dan ook geen verlenging mogelijk voor leerlingen waarvoor de gewenste dagondersteuning door het Vlaams Agentschap voor Personen in het kader van persoonsvolgende financiering voor meerderjarigen met een handicap werd opgestart. In voorkomend geval, als de verlenging al was toegestaan voor het van start gaan van de ondersteuning, kan de leerling zijn jaar uitdoen (het oordeel daarover ligt bij de ouders of de leerling).

Een persoon ouder dan eenentwintig, wordt door de klassenraad van rechtswege toegelaten tot het buitengewoon onderwijs, als hij door een recent ongeval of een recente ziekte in aanmerking komt voor een beroepsopleiding of training in compenserende vaardigheden in het buitengewoon secundair onderwijs. Tot nog toe gold dat alleen voor wie voordien nog nooit in het buitengewoon onderwijs was ingeschreven.

Voor het berekenen van de omkadering van de school bij het **zeepreventorium** wordt voortaan het aantal regelmatige leerlingen vermenigvuldigd met 5 (het richtgetal voor opleidingsvorm 4 in type 5). Het aantal leerlingen wordt bepaald aan de hand van de gemiddelde aanwezigheid in de 12 maanden die voorafgaan aan 1 februari van het voorafgaande schooljaar. De bepaling over het samen zetten van leerlingen uit het KB van 25 oktober 1967 wordt geschrapt.

*De regelgeving over **opleidingsvorm 1 van het buitengewoon secundair onderwijs** voorziet in de mogelijkheid voor leerlingen vanaf 16 jaar gedurende een beperkt aantal dagen sociaal maatschappelijke trainingen of leerlingenstages te organiseren. Het is de klassenraad die er de duur en het doel van bepaalt, in samenspraak met het centrum voor leerlingenbegeleiding en, zo mogelijk, met de ouders en de leerling. Uitzonderlijk kunnen de sociaal maatschappelijke trainingen of leerlingenstages tijdens de vakanties vallen.*

Het begrip *sociaal maatschappelijke training* wordt nu gedefinieerd: het is een buitenschoolse training met als doel ervaring op te doen voor een zinvolle dagbesteding in het kader van wonen en vrije tijd, maar die niet gericht is op het verwerven van beroepservaring met het oog op latere bezoldigde of onbezoldigde (= vrijwilligerswerk, begeleid werk...) arbeid.

*De mogelijkheid voor een leerling die in het buitengewoon onderwijs is ingeschreven, om een gedeelte van de **lessen in het gewoon onderwijs bij te wonen** (voor maximaal, op schooljaarbasis, gemiddeld de helft van de wekelijkse lessen van het structuuronderdeel waarvoor hij is ingeschreven) is nú beperkt tot leerlingen uit opleidingsvorm 3 en 4.*

Die mogelijkheid wordt uitgebreid tot alle opleidingsvormen.

Voor het berekenen van de **integratietoelage voor de GON-begeleiders** worden de leerlingen in het geïntegreerd onderwijs op de eerste lesdag van oktober in aanmerking genomen. Dat is niet nieuw. Het gebeurde in de praktijk al op die wijze. Maar het wordt nu ook opgenomen in regelgeving.

Ook *Centra voor Vorming van Zelfstandigen en Kleine en Middelgrote Ondernemingen* (die instaan voor de **leertijd**) kunnen voor hun beroepsgerichte vorming, algemene vorming en activiteiten ter ondersteuning van de beroepsgerichte en algemene vorming **samenwerkingsverbanden** afsluiten. Dat kan onder meer met centra voor deeltijds beroepssecundair onderwijs, met instellingen voor voltijds gewoon technisch of beroepssecundair onderwijs en met centra voor volwassenenonderwijs.

*Als een **niet-leerplichtige** bij zijn eerste inschrijving in het stelsel leren en werken (het stelsel is toegankelijk voor jongeren tussen 15 en 25 jaar) niet in de fase arbeidsdeelname kan worden ingeschaald, moest zijn inschrijving worden stopgezet: een inschakeling in een voorafgaand ondersteuningstraject (persoonlijk ontwikkelingstraject, voortraject of brugproject) was niet mogelijk.*

Voortaan kan inschaling **in een brugproject** wél.

Naar analogie met wat bestaat in het voltijds gewoon secundair onderwijs, kunnen nu ook binnen de lescomponent in het stelsel **leren en werken flexibele leertrajecten** worden georganiseerd voor hoogbegaafden of jongeren met tijdelijke leermoeilijkheden of -achterstanden. Het gaat om individuele vrijstelling van het volgen van bepaalde onderdelen van de opleiding gedurende een deel of het geheel van het schooljaar en de vervanging ervan door andere onderdelen. De finaliteit van de opleiding mag niet worden aangetast (de vrijstelling en vervanging heeft ook geen invloed op de studiebekrachtiging). De klassenraad beslist; de ouders of de meerderjarige leerling moet(en) wel akkoord gaan.

De vrijstelling kan niet slaan op het geheel van de algemene vorming of het geheel van de beroepsgerichte vorming. De vrijstellingen en vervangingen moeten schriftelijk worden vastgelegd en gemotiveerd.

Het forfaitaire pakket van 12 uren-leraar of lesuren dat als stimulans voor het schooljaar 2016-17 werd toegekend aan de projectscholen **“Schoolbank op de werkplek”** (*Op Stapel 2016-03* van 22 maart 2016) krijgen scholen ook in 2017-18 als de opstart van het project daar dán pas plaatsvindt.

*

Een kandidaat-leerling moet voor zijn instap in het proefproject “Schoolbank op de werkplek” van de klassenraad van het laatst gevolgde structuuronderdeel (of van het begeleidingsteam in de leertijd) een advies over zijn arbeidsrijpheid krijgen.

In de praktijk is dat niet altijd haalbaar (b.v. voor een leerling die uit het niet-Vlaamse onderwijs instapt, voor een leerling die al langer uit het secundair onderwijs is gestapt...). In zo'n geval kan de trajectbegeleider een alternatieve werkwijze vastleggen om tot het advies te komen.

*

Als de (niet-duale) opleiding Tuinbouwarbeider van OV 3 van het buitengewoon secundair onderwijs 40 leerlingen telt (in de opleidings-, kwalificatie en integratiefase), heeft de school recht op een extra voltijdse betrekking in het ambt van leraar secundair onderwijs, belast met beroepsgerichte vorming (teeltleider).

De leerlingen in het duale traject *Groen- en tuinbeheer* binnen het proefproject “Schoolbank op de werkplek” tellen daarvoor mee.

VOLWASSENENONDERWIJS:

Er komen **nieuwe rationalisatienormen** op 1 september 2019.

Voor een gespecialiseerd CVO waarvan het aanbod zich beperkt tot één studiegebied van het secundair volwassenenonderwijs, wordt de rationalisatienorm: 200.000 lesurencursist gerealiseerd in de vorige referentieperiode.

Voor een CVO waarvan het aanbod zich beperkt tot twee studiegebieden van het secundair volwassenenonderwijs, waarvan er één uniek is voor Vlaanderen (dat betekent hier: dat er op 1 februari 2017 niet door een ander CVO opleidingen uit werden aangeboden), wordt de rationalisatienorm: 200.000 lesurencursist gerealiseerd in de vorige referteperiode.

Voor een CVO met verschillende studiegebieden in het secundair volwassenenonderwijs en waarvoor de gemiddelde bevolkingsdichtheid in de vestigingsplaatsen (totale bevolking in de vestigingsplaatsen samen over de totale oppervlakte van het geheel van de vestigingsplaatsen³) niet hoger ligt dan 300 inwoners per km², is de norm: 360 000 lesurencursist. Is het gemiddelde inwonerstal hoger, dan is de norm: 700 000 lesurencursist. Voor centra die op 1 januari 2017 hun hoofdvestigingsplaats in het tweetalig gebied Brussel Hoofdstad, in een faciliteitengemeente of in een van de voormalige mijngemeenten Beringen, Genk, Houthalen-Helchteren, Heusden-Zolder of Maasmechelen hadden, is de norm 525.000 lesurencursist. De norm van 360 000, 525 000 en 700 000 lesurencursist tijdens de voorafgaande referteperiode hoeft niet noodzakelijk door het centrum zélf gehaald te worden: ook de lesurencursist die werden gegenereerd in een ander CVO met leraarsuren die op 1 september worden overgenomen in het kader van de overheveling van structuuronderdelen, komen daarvoor in aanmerking. In het overdragende CVO tellen die níét meer mee. Voor (totaal) nieuwe centra ligt de norm om gefinancierd te kunnen worden, op respectievelijk 360 000 of 850 000 lesurencursist, al naargelang het inwonertal voor het geheel van de vestigingsplaatsen niet of wél hoger ligt dan 300 inwoners per km².

De normen moeten worden gehaald zónder de lesurencursist die gegenereerd worden door de extra-financiering van het gecombineerd onderwijs, maar de lesurencursist gegenereerd met de opleidingen *Gids* en *Reisleider* tellen dan weer wél mee, ook al zijn het HBO₅-opleidingen.

Voor een CVO met uitsluitend onderwijsbevoegdheid voor de specifieke lerarenopleiding en/of opleidingen van het hoger beroepsonderwijs blijft, in afwachting van de inkanteling van de opleidingen in de hogescholen, de huidige rationalisatienorm van 120.000 lesurencursist gelden.

Er is niet langer voorzien in een procedure om een afwijking aan te vragen op de rationalisatienorm. Voor een centrum dat gedurende twee opeenvolgende referteperiodes de rationalisatienorm niet haalt, resten twee opties: fusie of geleidelijke afbouw (in het laatste geval moeten de cursisten de aangevatte opleiding volledig en binnen een normaal tijdsbestek (zonder onderbreking of herhaling) kunnen beëindigen. De afbouw moet gerealiseerd worden binnen een periode van drie schooljaren.

*

Centra voor volwassenenonderwijs die fuseren, behouden de punten voor de aanstelling als adjunct-directeur van de overtallige voormalige vast benoemde of tot de proeftijd toegelaten directeurs.

³ Het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad geldt als één vestigingsplaats die de hele oppervlakte van het gewest omvat.

De tekst van het voorontwerp voegt daar aan toe:

Vanaf 1 september 2017 behoudt het CVO die punten, ook als er een einde komt aan de aanstelling van de betrokkene(n). Althans: dat geldt tot 31 augustus 2019; daarna zullen de middelen die vrijkomen door het natuurlijk afvloeien van die personeelsleden, worden gerecupereerd in het nieuwe financieringsstelsel voor het volwassenenonderwijs.

*

Bij het afsluiten van de onderhandelingen neemt de overheid ook nog een paar engagementen op zich die de fusies van centra of de overname van aanbod verder moeten faciliteren:

- ze zal op zoek gaan naar modaliteiten voor (het inperken van) de inzetbaarheid in centra met een (territoriaal) groot werkingsgebied. Vindt ze die niet, dan zullen voor de betrokken centra de RVA-afstandsregels van toepassing worden gemaakt die nu al door personeelsleden kunnen worden ingeroepen om een reffectatie of wedertewerkstelling te weigeren;
- er komen, in het kader van de nieuwe financiering vanaf 1 september 2019, financiële stimulansen voor centra die de integratie verder opdrijven (tot ver) bóven de 700 000 lesurencursist; de Vlaamse Regering zal daarvoor de minimumnorm vastleggen nog vóór zij het ontwerp van onderwijsdecreet XXVII bij het Vlaams parlement indient. Die verdere integratie hoeft niet noodzakelijk op centrumniveau te gebeuren; het kan ook via samenwerking tússeen centra onder één bestuur of via samenwerking tússeen besturen. Wat zo'n samenwerking dan minimaal moet omvatten, moet ook nog worden bepaald.

In Op Stapel 2016-13 van 24 oktober 2016 en Op Stapel 2016-15 van 14 december 2016 las u al over de nieuwe programmatieprocedure in het secundair volwassenenonderwijs. Vanaf volgend schooljaar geldt de onderwijsbevoegdheid niet langer voor het geheel aan vestigingsplaatsen van het centrum. Onderwijsbevoegdheid wordt voortaan toegekend per vestigingsplaats; ze wordt ook telkens toegekend voor het volledige studiegebied. Bij de beoordeling door de Vlaamse Regering van de aanvraag voor bijkomende onderwijsbevoegdheid in een vestigingsplaats verder dan 25 km van de hoofdvestigingsplaats zal het protocol van akkoord in het lokale comité⁴ een zeer belangrijk gegeven zijn.

Dat laatste geldt ook bij de **overheveling** van studieaanbod. Als dat gebeurt naar een vestigingsplaats verder dan 25 km van de hoofdvestigingsplaats van het CVO dat het aanbod

⁴ Onderhandelingen moeten worden gevoerd in het lokale comité dat hoort bij de instantie die in de betrokken materie moet beslissen. Ligt de bevoegdheid bij de raad van bestuur van de scholengroep of de algemeen directeur, dan wordt er onderhandeld in het tussencomité van de scholengroep; ligt de bevoegdheid bij de directeur van het centrum, dan wordt er onderhandeld in het basiscomité van het centrum. Niets belet natuurlijk dat voor een beslissing die op het niveau van de scholengroep wordt genomen, de voorbereiding in het centrum, zeker als daar formele stappen in worden gezet, bijkomend al eens voor het basiscomité van het centrum wordt gebracht.

overneemt, zullen, bij de beoordeling van de aanvraag door de Vlaamse Regering, de standpunten in de protocols van de onderhandelingen voor beide betrokken CVO's een zeer belangrijk gegeven zijn.

De Vlaamse Regering zal, als ze afwijkt van het standpunt in een protocol, haar beslissing degelijk moeten motiveren.

Voor het overhevelen van studieaanbod binnen dezelfde gemeente, moet overigens geen aanvraag worden ingediend: daarvoor volstaat een loutere melding vóór eind mei.

*Bij de **overheveling** van een structuuronderdeel wordt door de betrokken centra ook de eventuele overdracht van leraarsuren én (voegt onderwijsdecreet XXVII toe) punten geregeld (voor de financiering wordt de overdracht trouwens geacht al in de vorige referentieperiode te hebben plaatsgevonden).*

Ook Centra voor Vorming van Zelfstandigen en Kleine en Middelgrote Ondernemingen (die instaan voor de **leertijd**) kunnen voor hun beroepsgerichte vorming, algemene vorming en activiteiten ter ondersteuning van de beroepsgerichte en algemene vorming **samenwerkingsverbanden** afsluiten. Dat kan onder meer met centra voor volwassenenonderwijs, met centra voor deeltijds beroepssecundair onderwijs en met instellingen voor voltijds gewoon technisch of beroepssecundair onderwijs.

Wat vroeger 'wachtuitkering' heette, is nu een '**inschakelingsuitkering**'. In de regelgeving over de vrijstelling van inschrijvingsgeld wordt de terminologie aangepast.

*De overheid stelt sinds een aantal jaren **projectmiddelen** ter beschikking voor de organisatie van opleidingen van het studiegebied **Nederlands tweede taal** richtgraad 1 en 2 in de maanden juli en augustus. Aanvragen daarvoor moeten uiterlijk op 31 maart bij de Vlaamse Regering worden ingediend.*

Tot nog toe kon het alleen voor modules NT2-Breakthrough persoonlijk en NT2-Breakthrough publiek van de opleiding Nederlands tweede taal richtgraad 1.

Vanaf 1 september 2017 kan het gaan om om het even welke module(s) van het studiegebied *Nederlands tweede taal richtgraad 1 en 2.*

CENTRA VOOR LEERLINGENBEGELEIDING:

2016-17 is het laatste jaar van de lopende **omkaderingsperiode** voor de CLB's. Er had er dus een nieuwe moeten starten volgend schooljaar. De huidige periode wordt evenwel met een schooljaar verlengd. In het schooljaar 2018-19 treedt een nieuw CLB-decreet in werking; dan pas gaat er ook een nieuwe omkaderingsperiode in.

Fusies van CLB's, in principe enkel mogelijk bij de start van een nieuwe omkaderingsperiode, kunnen op 1 september 2017 wél. Bij een fusie op 1 september 2017 is de omkadering voor 2017-18 van het gefuseerde CLB de som van de omkadering van de fuserende centra.

Dat wil overigens niet zeggen dat zo'n gefuseerd centrum méér dan één directeur krijgt. Er is maar één voltijdse betrekking van directeur per centrum: een directeur-mandaathouder-in-overtal valt terug op zijn onderliggend ambt van benoeming; een vast benoemd directeur-in-overtal wordt ter beschikking gesteld wegens ontstentenis van betrekking. Met de daardoor vrijgekomen omkaderingsgewichten kunnen betrekkingen in wervingsambten van het technisch personeel worden ingericht.

PERSONEEL:

Een van de aanstellingsvoorwaarden voor een personeelslid is dat het voldoet aan de **dienstplichtwetten**. De voorwaarde wordt geschraapt (de dienstplicht (voor mannen) in België is al ettelijke jaren opgeschort; er zijn geen indicaties dat die op korte of middellange termijn opnieuw zal worden ingevoerd). Het niet voldoen aan de dienstplichtwetten is ook niet langer een grond voor ontslag van rechtswege.

*Bij de toelichting over **het nieuwe verlof voor verminderde prestaties 55+ (VVP 55+)** (vanaf 1 september 2017) in Op Stapel 2016-08 van 13 juni 2016 gaven we al aan dat een personeelslid één keer uit het stelsel kan stappen, op een datum overeen te komen met zijn inrichtende macht, of bij het begin van het schooljaar, als de inrichtende macht vóór 1 mei op de hoogte werd gebracht. Een personeelslid met voltijdse prestaties kan eenmalig, bij het begin van het schooljaar, zijn nog te presteren volume wijzigen van 1/2 naar 4/5 of omgekeerd.*

Een personeelslid dat gebruik heeft gemaakt van het eenmalige recht om zijn VVP 55+ te beëindigen en dat na zijn werkhervatting opnieuw een VVP 55+ opneemt, kan zijn tijdelijke aanstelling daarna niet meer uitbreiden in vergelijking met het volume van zijn tijdelijke aanstelling op de vooravond van dat verlof. (Ook de toepassing van de regelgeving over de tijdelijke aanstelling van doorlopende duur is beperkt tot het volume van zijn tijdelijke aanstelling op de vooravond van het verlof.)

Het kan maar vast benoemd worden of zijn vaste benoeming uitbreiden tot het volume van de prestaties die het nog maximaal kan uitoefenen gedurende zijn verlof.

Het deel van de vast benoemde opdracht waarvoor het personeelslid opnieuw VVP 55+ opneemt, wordt vacant. Het personeelslid van wie de betrekking vacant wordt, blijft daarna in de administratieve en geldelijke toestand die verbonden is aan zijn verlof.

Een aantal regels dat gold voor het vroegere terbeschikkingstelling wegens persoonlijke aangelegenheden, is ook van toepassing op de (nieuwe) **afwezigheid voor verminderde prestaties (AVP)** (*Op Stapel 2016-08* van 13 juni 2016):

- de wettelijke feestdagen, weekends en de herfst-, kerst-, krokus- en paasvakantie die, geheel of gedeeltelijk, onmiddellijk volgen op een periode van AVP en die een nieuwe periode van AVP onmiddellijk voorafgaan, worden ook als een periode van AVP beschouwd;
- AVP toegekend voor een volledig school- of dienstjaar eindigt steeds bij het einde van dat school- of dienstjaar, de zomervakantie inbegrepen;
- AVP is ook een van de afwezigheden die in aanmerking komen voor het vacant verklaren van de betrekking van de langdurig voltijds afwezige directeur.

MENGELWERK:

Artikel 48 van het decreet *betreffende participatie op school* bepaalt de bevoegdheden van de **deelraden van de schoolraad** (pedagogische raad, leerlingenraad en ouderraad), zowel in het gesubsidieerd als het gefinancierd onderwijs. Daarvoor wordt verwezen naar de bevoegdheden van de schoolraad in artikel 21 van het decreet. Artikel 21 is evenwel enkel van toepassing op het gesubsidieerd onderwijs. Voor het GO! onderwijs van de Vlaamse gemeenschap zijn de bevoegdheden van de schoolraad vastgelegd in artikel 11, § 1 van het bijzonder decreet van het gemeenschapsonderwijs. Door de exclusieve verwijzing naar de bevoegdheden van de schoolraden in het gesubsidieerd onderwijs hadden de pedagogische raad, de leerlingenraad en de ouderraad in het GO! andere bevoegdheden dan de schoolraden waarvan zij deelraden zijn. Dat is (eigenlijk) nooit de bedoeling geweest. Voor het GO! wordt nu de verwijzing naar artikel 11, § 1 van het bijzonder decreet toegevoegd.

In het decreet *studiefinanciering* worden enkele aanpassingen doorgevoerd, onder meer om af te stemmen met andere regelgeving:

- de definitie van 'gehuwden' wordt aangepast: gehuwd zijn voortaan ook partners die juridisch niét zijn gehuwd (sic) of wettelijk samenwonen en ook geen gemeenschappelijke kinderen hebben, maar die in de praktijk toch een huishouding vormen: ze hebben hun hoofdverblijfplaats op hetzelfde adres en de ene persoon neemt de kinderen van de andere fiscaal ten laste. Het moet de ongelijke behandeling van kinderen in eenzelfde huishouding voorkomen;
- ook de definitie van 'wettig verblijf' wordt aangepast. Vroeger kregen slachtoffers van mensenhandel en niet-begeleide minderjarigen een aankomstverklaring; dat is nu een attest van immatriculatie. Voortaan kan dus het attest van immatriculatie gelden als wettig verblijfsstatuut, voor zover uitgereikt aan slachtoffers van mensenhandel en mensensmokkel en niet-begeleide minderjarigen;

- in het verleden kregen erkende vluchtelingen, net zoals personen die de subsidiaire bescherming genieten, een toelage, op voorwaarde dat hun verblijfsstatus erkend werd vóór 31 december van het betrokken schooljaar. Erkende vluchtelingen krijgen, ten gevolge van een recente wetwijziging voortaan echter pas een onbeperkt verblijfsrecht na een periode van 5 jaar tijdelijke verblijfsvergunningen. Analoog aan de regeling van subsidiair beschermden die eveneens een tijdelijke verblijfskaart krijgen maar wel meteen recht hebben op studiefinanciering, wordt de regelgeving inzake studiefinanciering aangepast: wie op 31 december van het betrokken schooljaar de status van erkend vluchteling heeft, komt – net zoals voorheen – in aanmerking voor studiefinanciering;
- er wordt ook wat verduidelijkt: als een kind ten gevolge van een gerechtelijke uitspraak of de tussenkomst van een publiekrechtelijke overheid geplaatst werd bij een andere natuurlijke persoon dan zijn ouders, behoort het daar tot de leefeenheid. De regelgeving had het over het *fiscaal ten laste zijn* van die ‘andere’ persoon, maar dat fiscaal ten laste zijn is geen direct gevolg van de plaatsing (het is het wetboek van inkomstenbelasting dat bepaalt wie fiscaal ten laste is) en het is ook niet relevant. Wél relevant is dat de bevoegde instantie bepaalt dat het kind zijn hoofdverblijfplaats elders zal hebben (waaruit dan indirect volgt dat de financiële last voor het kind gedragen zal worden door het gezin waar het gedomicilieerd is). Het criterium wordt daarom geherformuleerd: als een kind – op 31 december van het betrokken schooljaar – zijn hoofdverblijfplaats ten gevolge van een gerechtelijke uitspraak of de tussenkomst van een publiekrechtelijke overheid bij een andere natuurlijke persoon heeft, behoort het tot die leefeenheid.

*Voor scholen in het basis- en secundair onderwijs die de rationalisatienorm niet halen, bestaat een zogenaamd genadejaar: de financiering stopt niet onmiddellijk als de school onder de norm gaat, maar pas als de norm op de teldatum twee keer na elkaar niet wordt gehaald. Voor de **internaten en tehuizen** bestond zo’n **genadejaar** tot nog toe niet, maar kon de minister een afwijking toestaan.*

Voortaan bestaat zo’n genadejaar ook voor de internaten en tehuizen. Afwijkingen worden niét meer toegestaan.

*Om in aanmerking te komen voor **investeringsmiddelen voor schoolinfrastructuur** moeten schoolgebouwen sinds 2007 een peil van primair energiegebruik halen van E-70.*

Sindsdien zijn de verplichtingen met betrekking tot de energieprestaties van gebouwen verder verstrengd. Het Vlaams Energieagentschap bepaalt op regelmatige tijdstippen het kostenoptimum inzake energieprestaties per type investering in een bepaald type gebouwen. Voor sommige verbouwingen is een energiepeil van E-70 ook niet haalbaar (of, gezien de levenscyclus van het gebouw, wenselijk). De E-70 als lineaire voorwaarde om in aanmerking te komen voor investeringsmiddelen voor schoolinfrastructuur wordt dan ook geschrapt. De werkzaamheden moeten voortaan beantwoorden aan ‘de geldende normen op het vlak van energie’.

*

Het **GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap** gaat niet akkoord met het voorontwerp.

Genummerde onderwijsdecreten regelen materies die voor een vlotte start van het komende schooljaar onontbeerlijk of dringend gewenst zijn. Het gaat jaarlijks om een veelheid en diversiteit aan maatregelen – correcties en aanvullingen op bestaande regelgeving – in de verschillende onderwijsniveaus. Om die reden bevatten genummerde decreten in principe geen maatregelen die het onderwijslandschap (kunnen) hertekenen of die vorm geven aan het beleid en waarvoor zowel de voorbereiding als de behandeling in het parlement een diepgaand debat en enige afstandname veronderstellen. Bij haar aantreden had de regering zich er ook toe geëngageerd dat zij die principes strikt(er) in acht zou nemen.

Het GO! moet vaststellen dat in het voorontwerp van onderwijsdecreet XXVII toch weer maatregelen zijn opgenomen die wél beleidsbepalend zijn. Ergerlijk daarbij is dat de overheid tijdens de onderhandelingen bij een aantal van die maatregelen géén inhoudelijke verantwoording kon of wou geven en enkel verwees naar de beleidsnota en beleidsbrieven waarin de maatregelen werden aangekondigd, of naar het interkabinettenoverleg *waarop het nu eenmaal zo was beslist*. Onderhandelen gaat in essentie over het uitwisselen en afwegen van argumenten. Als een van de partijen (om wat voor reden ook) niet in staat is zijn standpunt inhoudelijk toe te lichten, is er van een debat niet langer sprake: onderhandelingen worden dan gauw het louter formele afhandelen van een wettelijke verplichting.

BASISONDERWIJS:

Wat de artikelen II.2 (minimale aanwezigheid in het kleuteronderwijs), II.5 (taalonderwijs in het basisonderwijs), II.7 (toetsen in het lager onderwijs) en II.8 (getuigschriften basisonderwijs) betreft:

De VLOR beraadt zich, op vraag van de overheid, over een actieplan basisonderwijs. De maatregelen in **de artikelen II.2, II.5, II.7 en II.8** zijn maatregelen die bij uitstek in dat debat thuishoren, niet in een genummerd decreet.

Artikel II.5: Het GO! vraagt zich af of het wenselijk is dat scholen zich profileren op een facultatief aanbod. Afhankelijk van de wijze waarop scholen omgaan met de mogelijkheden van een verbreed vreemdetalenonderwijs zullen leerlingen alleszins met een andere startpositie in het secundair onderwijs terechtkomen. Zo'n aanbod 'naar keuze van het schoolbestuur' maakt het er ook niet eenvoudiger op voor leerlingen die tijdens hun lager onderwijs van school moeten veranderen en in een klas terecht komen met een 'ander' aanbod dan in de school waaruit zij vertrokken.

Tijdens de onderhandelingen kon de overheid overigens ook niet aangeven wat nu het precieze verschil is tussen 'taalinitiatie' en 'een facultatief taalaanbod' en of er, alles in aanmerking genomen, wel een is. Kennelijk was de formulering een hardbevochten compromis en kon de uiteindelijke tekst (dus) niet in vraag worden gesteld.

Artikel II.7: De laatste zin (die meegeeft dat de toetsresultaten één van de elementen kunnen zijn waar de klassenraad rekening mee houdt bij de beslissing of een leerling het getuigschrift basisonderwijs haalt) is niet normatief, maar beschrijft een eventualiteit. Het GO! heeft tijdens de onderhandelingen een aantal keren gevraagd wat een beschrijvende zin in een normatieve tekst komt doen. Dat de zin er desalniettemin nog altijd staat, doet vermoeden dat de overheid er, onuitgesproken, toch een normerende bedoeling mee heeft. Transparant beleid levert dat niet op. Hoe dan ook, wat het GO! betreft kunnen de toetsresultaten alleen worden gebruikt in het kader van de interne kwaliteitsbewaking van scholen.

SECUNDAIR ONDERWIJS:

De artikelen III.7, III.9 en III.10 grijpen in op het aanbod en de programmatie. De maatregelen zijn bedoeld om misbruiken tegen te gaan. Het GO! onderschrijft de doelstelling, maar anti-misbruikmaatregelen moeten in verhouding staan tot de misbruiken en mogen de beleidsruimte van besturen niet buitenmate hypothekeren. Het GO! meent dat de voorgestelde maatregelen een hinder kunnen vormen voor die scholen die zich – te goeder trouw – (nu al) willen herpositioneren in het licht van de modernisering van het secundair onderwijs.

Artikel III.5 breidt de mogelijkheid van lesbijwoning in het gewoon secundair onderwijs door leerlingen van het buitengewoon onderwijs uit naar leerlingen uit OV 1 en OV 2. Het GO! vraagt zich af waarom de overheid wél lesbijwoning vanuit het buitengewoon onderwijs naar het gewoon onderwijs (voor alle onderwijsvormen) toestaat, maar niét binnen het buitengewoon onderwijs tússten de onderwijsvormen. Dat de onderwijsvormen aan een evaluatie toe zijn en dat daarop wordt gewacht, lijkt het GO! geen afdoend antwoord op de vraag: het verantwoordt niet dat enerzijds lesbijwoning vanuit het buitengewoon onderwijs – nota bene ook door leerlingen uit OV 1! – wél moet kunnen in het gewoon onderwijs, maar niet mag élders in het buitengewoon onderwijs.

VOLWASSENENONDERWIJS:

Wat **artikel V.8** betreft (nieuwe financieringsnormen in het volwassenenonderwijs):

Het GO! herhaalt zijn bedenkingen (die het al heeft geuit bij de onderhandelingen over het spoeddecreet) bij de fragmentering van de regelgeving: het spoeddecreet bevatte, naast bewarende maatregelen, ook al een eerste reeks beleidsmaatregelen. Nu legt onderwijsdecreet XXVII een rationalisatienorm vast op basis van het aantal lesuren cursist. Maar over de wijze waarop de lesuren cursist binnen het nieuwe financieringssysteem zullen worden berekend, tasten we vooralsnog in het duister. Een en ander maakt het bijzonder moeilijk de precieze draagwijdte van de afzonderlijke maatregelen in te schatten.

Hoe dan ook, het GO! betreurt dat het voorontwerp bij het vastleggen van de rationalisatienorm geen rekening houdt met de structuur van het GO!, dat een geïntegreerd aanbod over de onderwijsniveaus heen garandeert binnen elke scholengroep. De nieuwe hoge rationalisatienorm breekt die, nochtans decretaal opgelegde, structuur open. Het klopt, zoals de overheid aangaf, dat met name 720 000 lesuren cursist ook in 2007 al gold als

norm voor centra die geen deel zouden uitmaken van een consortium. Maar de hoogte van die norm toen was eerder ingegeven door pragmatische overwegingen: rekening houdend met de vrijheid van onderwijs kon de overheid besturen niet expliciet opleggen toe te treden tot consortia; de overheid bereikte haar doel via een onrealistische norm voor centra die niet toetraden.

In de toelichting bij de uitzondering op de hoge nieuwe rationalisatienorm voor onder meer de mijngemeenten geeft de overheid overigens zelf impliciet te kennen dat een norm van 525 000 lesurencursist best een realistisch streefcijfer is voor een slagkrachtig CVO. Een inhoudelijke verantwoording waarom het zowat overal elders in Vlaanderen om minimum 700 000 lesurencursist moet gaan, kwam er niet.

Het GO! vraagt zich dan ook af of de overheid met de voorgestelde financieringsregels niet al te zeer ingrijpt in de manier waarop besturen zich organiseren (voor het GO! zelfs op een door de overheid voorgeschreven manier) door de financiering afhankelijk te maken van een onredelijk hoge norm – zonder inhoudelijke verantwoording voor de keuze ervan.

Wat de lagere norm voor bijvoorbeeld de mijngemeenten betreft, kon de overheid ook niet duidelijk maken waarom het de ligging van de **hoofd**vestigingsplaats van een CVO moet zijn die bepaalt of het CVO de lagere norm geniet. Een hoofdvestigingsplaats is de gemeente waar de administratieve zetel van het CVO is gevestigd: dat is een toevallig gegeven, dat niets zegt over het aanbod binnen de verschillende vestigingsplaatsen en dus eigenlijk ook geen relevantie heeft voor de wijze waarop het onderwijslandschap zich ontvouwt.

Het GO! dringt er dan ook op aan, net zoals de VLOR eerder al deed, dat de Raad van State, bij zijn adviesverlening, de bepalingen in artikel V.8 grondig zou bekijken in het licht van de vrijheid van onderwijs.